



KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

Archeologische opvolging bij infrastructuurwerken inzake waterbeheersing Subopdracht wachtbekken Lauw

Els Meirsman

2008



Inhoud

1	Inleiding	1
2	Context.....	1
	2.1 Topografie.....	1
	2.2 Bodem.....	2
	2.3 Archeologie.....	2
3	Methodiek	3
4	Resultaten.....	5
	4.1 Geologie.....	5
	4.2 Archeologie.....	5
5	Conclusie	7
6	Literatuur	8

Voorwoord

Dit rapport is de neerslag van de archeologische begeleiding die plaats had in oktober 2008 in de gemeente Lauw, Tongeren naar aanleiding van de infrastructuurwerken betreffende waterbeheersing.

Onze dank gaat uit naar de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) die het onderzoek mogelijk maakte. De samenwerking tussen de VMM (de heer Koen Bellen), NV Ambaro (mevrouw Martine Breynaert) en de Eenheid Prehistorische Archeologie heeft voor een vlotte uitvoering van het archeologische luik van het project gezorgd.

Opgraving

Vergunningsnummer:	2008/244
Datum aanvraag:	1 oktober 2008
Naam aanvrager:	MEIRSMAN Els
Naam site:	Tongeren (Lauw) Nullenaren / natuurgebied

Colofon

EPA rapport 9

Locatie	Nullenaren/Natuurgebied, Jekervallei (Lauw, Tongeren)
Kadasterperceel nrs	Afdeling 15 Sectie B: 485c, 487c, 1258c, 1259a, 1261a, 1264c, 1264d, 1355a
Opdrachtgever	Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) Afdeling Operationeel Waterbeheer Buitendienst Hasselt Koningin Astridlaan 50, bus 5 3500 Hasselt
Uitvoerder Projectleider Dagelijkse leiding	Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie dr. Bart Vanmontfort Els Meirsmans
Periode	oktober-november 2008
Opslag archeologica Opslag archief	Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie Katholieke Universiteit Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie

1 Inleiding

In het kader van waterbeheersingswerken worden in opdracht van de Vlaamse milieumaatschappij een wachtbekken en dijk geconstrueerd op de Jeker ten zuidwesten van de dorpskern van Lauw (Tongeren). Het plangebied bevindt zich deels in agrarisch landschappelijk waardevol gebied en deels in natuurgebied.

Gezien de ligging van de geplande werkzaamheden adviseerde het Agentschap RO-Vlaanderen, onroerend erfgoed, een archeologische begeleiding van de werken. De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) vertrouwde deze opdracht toe aan de Eenheid Prehistorische Archeologie van de K.U.Leuven. Met het oog op het uitvoeren van de archeologische begeleiding werd door het Agentschap RO-Vlaanderen een opgravingsvergunning afgeleverd (dossiernummer 2008/244).

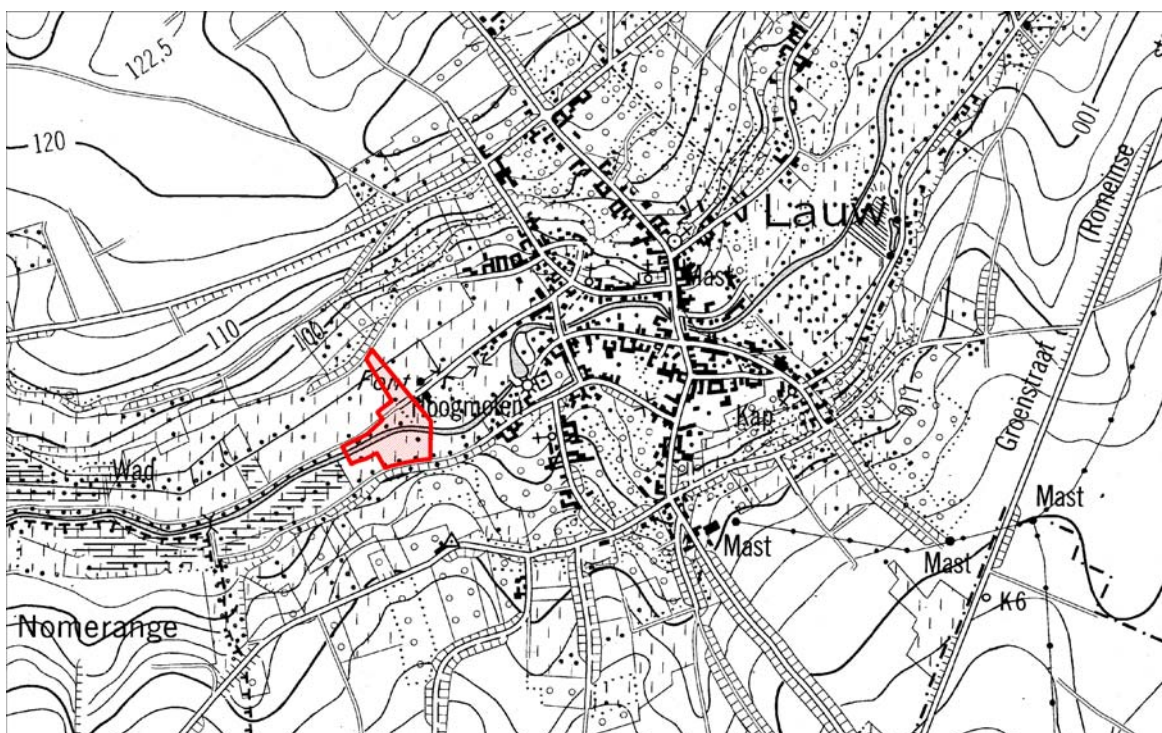
Doel van de archeologische begeleiding is het identificeren van mogelijk aanwezige archeologische sporen en de documentatie van deze sporen door middel van een opgraving. Elk grondverzet dat het vernielen van de oorspronkelijke bodemopbouw inhoudt tijdens de werkzaamheden, werd dan ook archeologisch opgevolgd.

De volgende hoofdstukken bespreken achtereenvolgens de geologische, topografische en archeologische context van het plangebied in hoofdstuk 2, de methodiek van de archeologische begeleiding in hoofdstuk 3, de resultaten van de archeologische begeleiding in hoofdstuk 4 en de conclusie in hoofdstuk 5.

2 Context

2.1 Topografie

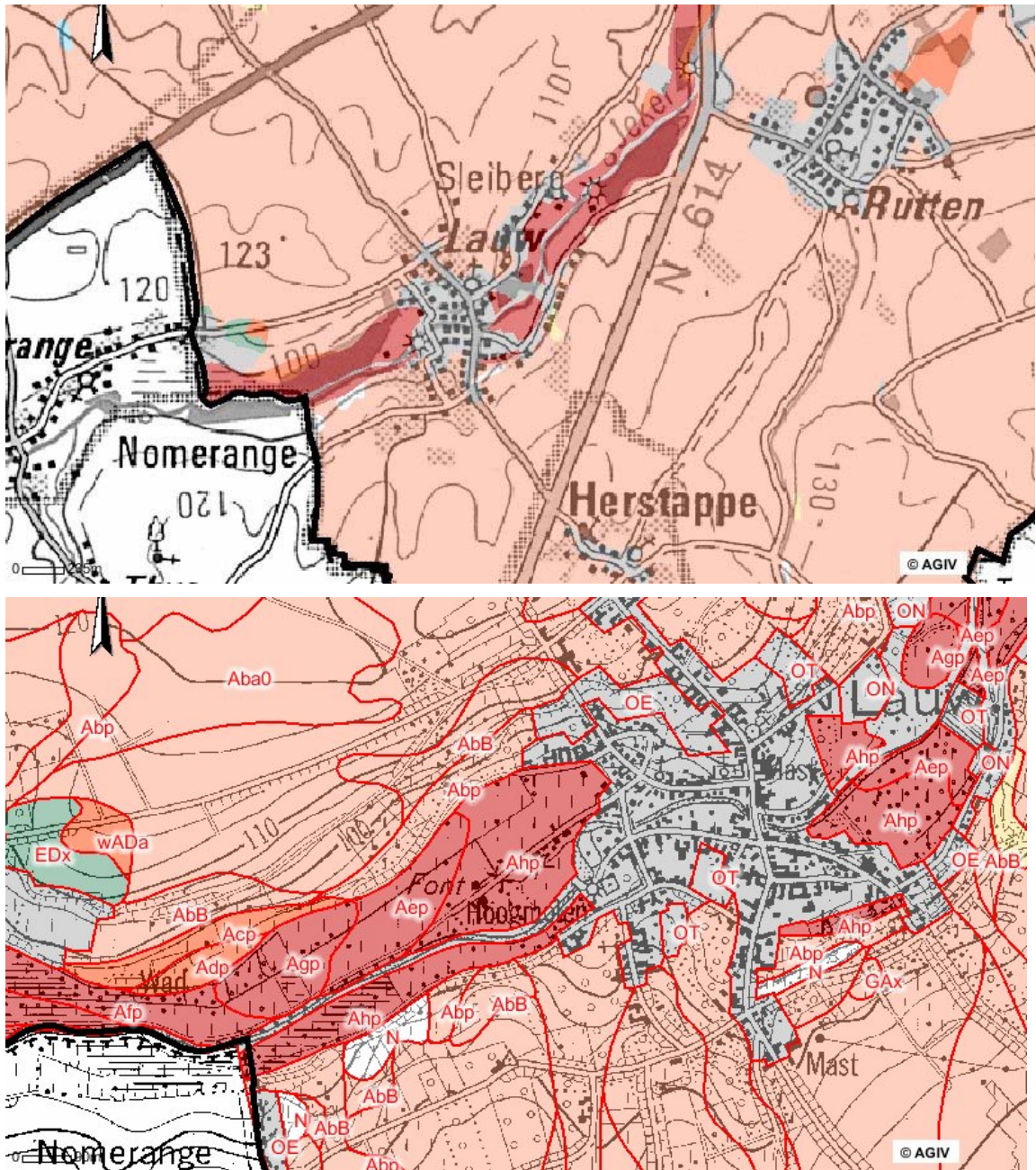
Het plangebied beslaat een deel van rechter- en linkeroever van de Jeker en een deel van de naar het zuiden gerichte helling van de Jekervallei. Het is gekend onder het toponiem Hoogmolen (Figuur 1).



Figuur 1. De inplanting van het plangebied op de topografische kaart (digitale versie van de topografische kaart van België 1/10.000, zwart-wit, © NGI/AGIV).

2.2 Bodem

De bodem in de vallei van de Jeker bestaat in het plangebied uit natte tot uiterst natte leembodems zonder profiel (Aep, Ahp en Agp volgens de Belgische classificatie; Figuur 2). Op de helling en de hoger gelegen delen in de Jekervallei liggen voornamelijk droge leembodems met textuur B-horizont (Aba).



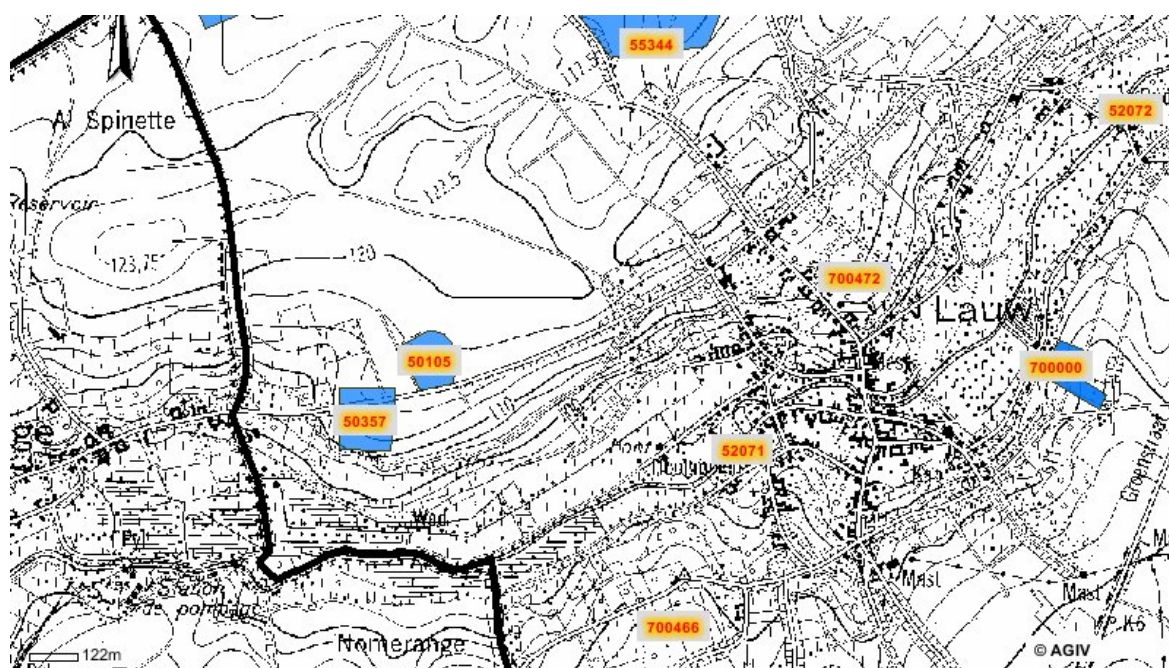
Figuur 2. Uitsnede van de Bodemkaart van België (Digitale versie van de Bodemkaart van België © AGIV; www.Agiv.be)

2.3 Archeologie

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische vindplaatsen bekend (Tabel 1, Figuur 3). Het gaat hierbij voornamelijk om sites uit de steentijd en Romeinse Tijd die gelegen zijn bovenop de plateaus of hellingen die de Jekervallei domineren. De enige waarneming uit de vallei zelf betreft een 16^{de} eeuwse molen op de Jeker.

CAI nr.	Locatie	periode	literatuur
50357	Lauw, Boven Buters Berg	Middenpaleolithicum	Gijselings Dopéré 1983 Vermeersch 1987
50105	Lauw, Boven Den Hogen Weg	Vroegneolithicum en Ijzertijd	Jadoulle 1982a en 1982b
700472	Lauw, Kerketombke	Romeinse Tijd	Capenberghe 1985
700000	Lauw, in de Louwer zouw	Romeinse Tijd	
52071	Lauw, Hogemolen	Nieuwe Tijd, 16 ^e eeuw	Baillien 1947
700466	Lauw, Tillerweg	Romeinse Tijd	
55344	Tongeren, Rutten	Steentijd	

Tabel 1. Overzicht van de vindplaatsen in de omgeving van het plangebied op basis van de CAI (Centrale Archeologische Inventaris).



Figuur 3. Gekende archeologische waarnemingen in de buurt (bron: Centrale Archeologische Inventaris).

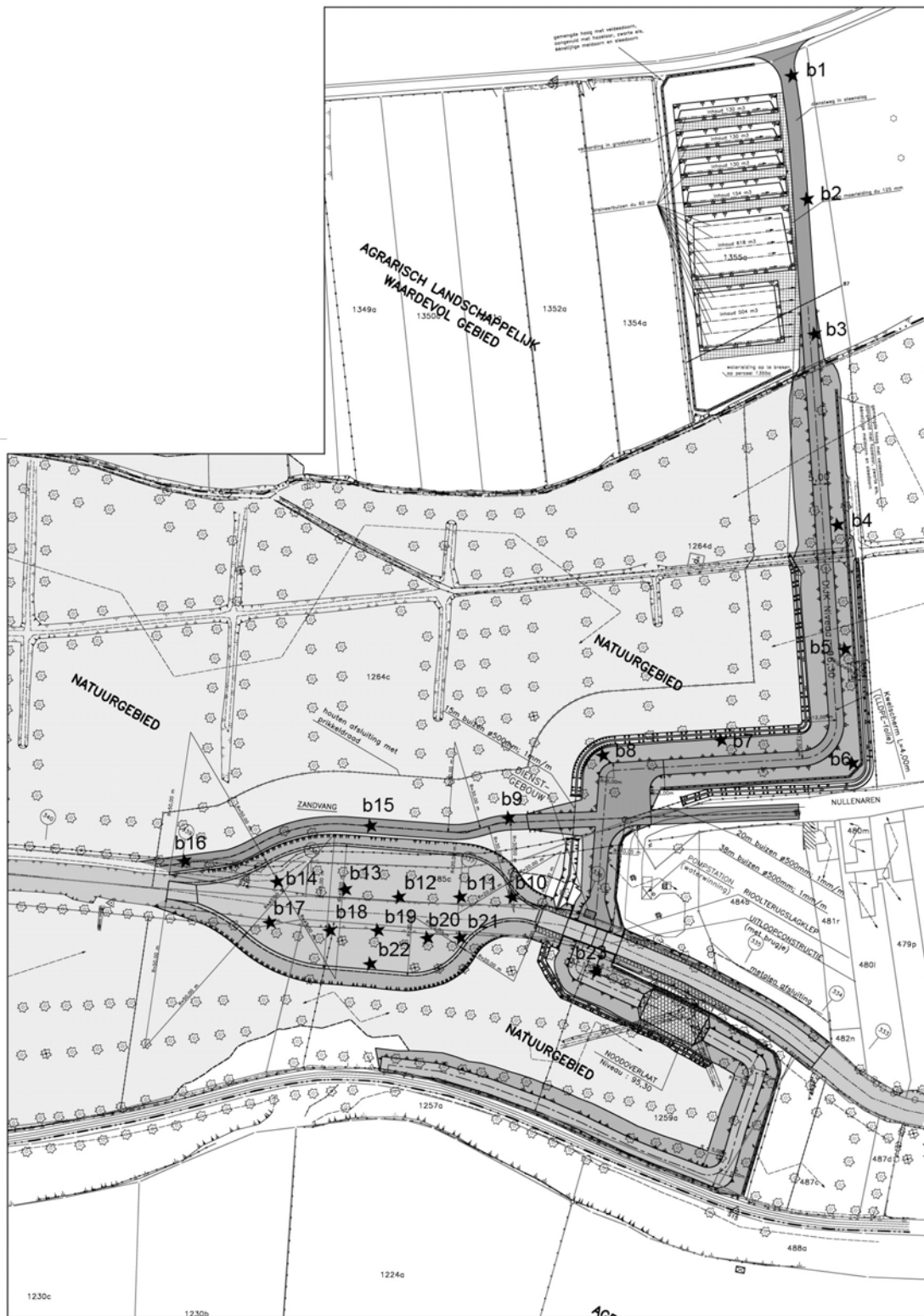
3 Methodiek

De archeologische begeleiding omvatte de opvolging van graafwerken, gekoppeld aan de registratie en waardering van de hierbij eventueel geïdentificeerde archeologische sporen. In eerste instantie werd de teelaarde onder begeleiding van een archeoloog afgegraven met een graafmachine over de gehele oppervlakte van het aan te leggen tracé (Figuur 4). Het vlak is beschreven en gefotografeerd. De contouren van het tracé zijn met het meetlint ingemeten en opgetekend. Eventueel aanwezige sporen zijn opgetekend en de vondsten ingemeten. Per vrijgelegde zone is het bodemprofiel gefotografeerd en geregistreerd. De aanlegdiepte van het tracé na het verwijderen van de teelaarde bedraagt steeds c. 40 cm.

Om het beeld van de bodemopbouw binnen het tracé te vergroten en een inschatting te kunnen maken van de aanwezigheid van archeologische waarden, zijn er bijkomend 23 boringen geplaatst. Hierbij werd gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met diameter van 3 cm. De boordiepte bedraagt minimaal 105 cm (boring 3) en maximaal 200 cm (boringen 1, 2 en 4) vanaf het aanlegniveau na het verwijderen van de teelaarde binnen het tracé. De tussenafstand van de boringen varieert binnen het tracé (Figuur 4).

Op een aantal locaties binnen het tracé is er dieper gegraven voor de aanleg van onder meer slibbezinkingsbekkens en waterbekkens. Na het uitgraven werden de profielen en de zichtbare vlakken onderzocht en gedocumenteerd door de archeoloog. De slibbezinkingsbekkens in het

noorden van het plangebied zijn onderzocht na hun aanleg. Het uitgraven van het waterbekken langs de Jeker is niet meer opgevolgd. Op basis van de resultaten van de boringen (zie hierboven, boringen 11-14, 17-22) was reeds een inzicht bekomen in de geologische situatie.



Figuur 4. Inplantingsplan van wachtbekken en dijk met aanduiding van de boorlocaties. Schaal 1/2000 (bron: Vlaamse Milieumaatschappij)

4 Resultaten

4.1 Geologie

De geologische opbouw van het plangebied kan van boven naar onder als volgt worden beschreven:

De teelaarde is een donkerbruinzwarte leem met een dikte van gemiddeld circa 30 cm (Figuur 5). Plaatselijk is er veel puin in aanwezig, voornamelijk aan beide oevers van de Jeker.

Onder de geroerde teelaarde is lichtbruine leem, gevlekt tot homogeen van structuur, aanwezig. Dit niveau bevat in boringen 1, 2 en 3 bovenaan nog puinfragmentjes tot een diepte van circa 55 cm, waarna dit ongestoorde pakket doorloopt tot 2 meter diep. Deze waarneming werd bevestigd door de profielen die vrijkwamen bij het aanleggen van de noordelijke slibbekkens (Figuur 7). In alle andere boringen is een oxydatie-reductiegrens aanwezig door de lagere ligging in de Jekervallei. De overgang naar de grijze leem gebeurt geleidelijk van lichtbruine leem naar grijze leem met ijzeroxydatievlekken naar een volledig gereduceerde grijze leem. In boringen 10 en 22 is geboord tot 175 cm diep en is het volledig gereduceerde niveau niet aangetroffen.

In boring 8 (Figuur 6) is er een bruingrijs humeuze leem aangetroffen van 83 tot 110 cm diep. Een gelijkaardig niveau is nergens in het plangebied waargenomen.

De boringen gezet op de zuidelijke oever van de Jeker (boringen 17-21, 23, Figuur 6), tonen vanaf een boordiepte van 65 cm leembandjes afgewisseld met zandige leembandjes. Dit is een typische fluviatile afzetting. Gelijkaardige afzettingen zijn aan de noordoever niet waargenomen.

4.2 Archeologie

De sporen zichtbaar in het aangelegde vlak in het tracé bestaan uit recente sporen van zware machines zoals kranen en tractoren (Figuur 8). Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

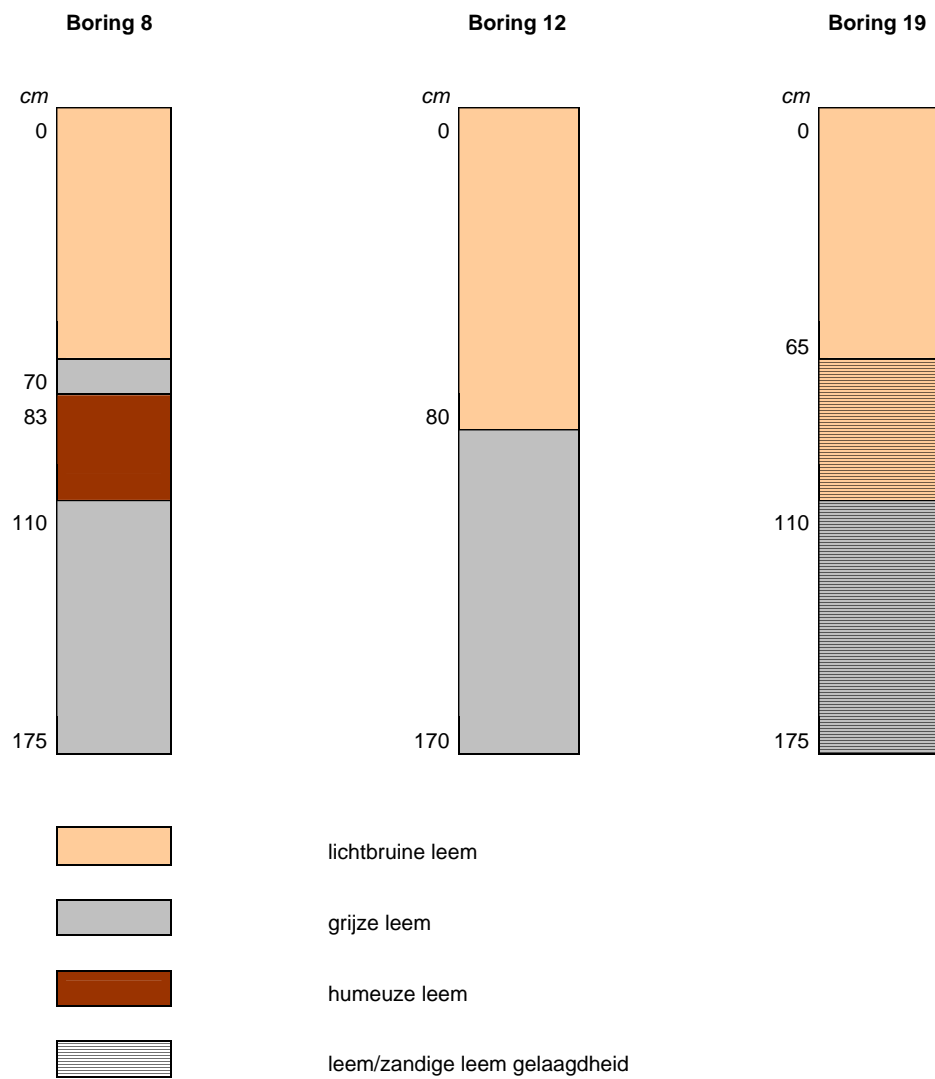
In totaal werden slechts elf vondsten geregistreerd, waarvan acht in vuursteen. Vondstnummers 1, 6, 7 en 10 kunnen artefacten zijn, hoewel ze recente breukvlakken door toedoen van de ploeg waarschijnlijk en vorstbreuken vertonen. Vondstnummers 6, 7 en 10 bevinden zich op de noordelijke helling van het plangebied. In de vallei langs de Jeker is afbraakmateriaal en ophogingmateriaal ter versteviging van de ondergrond waargenomen waaronder ook grote vuursteenknollen. Wellicht zijn fragmenten hiervan over het gebied verspreid. De aangetroffen vondsten volstaan dan ook niet om een *in situ* context te vermoeden.

Twee aardewerkscherven werden aangetroffen, waaronder een in steengoed. Een laatste vondst betreft een ijzeren spijker. De ouderdom van deze laatste is onbekend. De vondsten zijn waarschijnlijk afkomstig uit de teelaarde.

Samenvattend kan gesteld worden dat er geen archeologische waarden in het plangebied zijn waargenomen.



Figuur 5. Noordprofiel na verwijderen teelaarde ter hoogte van boring 8.



Figuur 6. Boorprofielen van boringen 8, 12 en 19.



Figuur 7. Oostprofiel in noordelijke slibbekken ter hoogte van boring 2.



Figuur 8. Vlakfoto na het verwijderen van de teelaarde: recente bandensporen.

5 Conclusie

In oktober en november zijn er in Lauw waterbeheerswerken uitgevoerd. Deze bestaan uit het graven van een wachtbekken en de aanleg van een dijk. De werkzaamheden zijn archeologisch begeleid. In eerste instantie is de teelaarde verwijderd. Naast een aantal recente sporen en een aantal summiere vondsten, zijn er geen sporen of artefacten in het plangebied aangetroffen. Op regelmatige afstand in het plangebied zijn er boringen gezet om de voor archeologie interessante geologische niveaus op te sporen. De inspectie van de profielen in het noordelijke bezinkingsbekken heeft de waarnemingen van de boorprofielen bevestigd. In het homogene leempakket zijn er in het gehele plangebied geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

6 Literatuur

- Baillien H. 1947. De Dalemolen te Lauw, *Het Oude Land van Loon*, 2: 31-36.
- Capenberghs J. 1985. De begraafplaatsen uit de Romeinse Tijd in het Limburgse Haspengouw, Licentiaatsverhandeling K.U.Leuven.
- Gijssels G. & F. Dopéré 1983. Een Midden-Paleolithisch site te Lauw. *Notae Prehistoricae* 3: 4-24.
- Jadoulle P. 1982a. Bandceramiek en IJzertijdaardewerk te Lauw (Tongeren), *Archeologie* 1982 (1): 12-13.
- Jadoulle P. 1982b. Bandceramiek en IJzertijdaardewerk te Lauw (Tongeren), *Limburg* LXI: 177.
- Vermeersch P.M. 1987. de Paleolithische bewoning in Noordoost België, *Het Oude Land van Loon* 42: 5-18.

Eenheid Prehistorische Archeologie

Geo-Instituut
Celestijnenlaan 200E, bus 2409
BE-3000 Leuven



tel + 32 16 32 64 58

fax + 32 16 32 29 80

prehistorische.archeologie@ees.kuleuven.be